

Зельницький А. М., кандидат педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник ЦВСД НУОУ (м. Київ)

Капосльоз Г. В., кандидат психологічних наук, СНС провідний науковий співробітник ЦВСД НУОУ (м. Київ)

Пащикова О. О., науковий співробітник ЦВСД НУОУ (м. Київ)

Черних Ю. О., кандидат технічних наук, доцент, начальник НДУ ЦВСД НУОУ (м. Київ)

ВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РЕЗУЛЬТАТІВ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті розглядаються перспективи комплектування офіцерських посад студентами ВНЗ, які проходять підготовку за програмою офіцерів запасу.

Ключові слова: військові навчальні підрозділи, військова підготовка, офіцери запасу, престижність офіцерської служби.

В статье рассматриваются перспективы укомплектования офицерских должностей студентами ВУЗов, которые проходят подготовку по программе офицеров запаса.

Ключевые слова: военно-учебные подразделения, военная подготовка, офицеры запаса, престижность офицерской службы.

На теперішній час у військових інститутах, на факультетах (кафедрах) військової підготовки, кафедрах медицини катастроф та військової медицини вищих навчальних закладів (далі – військові навчальні підрозділи) та у вищих військових навчальних закладах проходять навчання понад 30 тис. студентів ВНЗ за програмою підготовки офіцерів запасу (далі – військова підготовка). До військової підготовки залучаються студенти вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, які навчаються за близько як 500 військово-обліковими спеціальностями.

Військова підготовка здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2012 року №48 “Про затвердження Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу” [1]. Згідно із згаданою Постановою метою проведення військової підготовки є забезпечення Збройних Сил, інших військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Держспецтрансслужби (далі – Збройні Сили та інші військові формування) необхідною кількістю військовонавчених громадян для виконання військового обов’язку в запасі, проходження військової служби за контрактом або за призовом осіб офіцерського складу, проходження служби у військовому резерві Збройних Сил та інших військових формувань, а також забезпечення реалізації права громадян на рівні

можливості у виборі професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військового обов’язку в запасі у мирний час, обов’язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

Перспективи комплектування первинних офіцерських посад студентами ВНЗ, які проходять підготовку за програмою офіцерів запасу пов’язані з вирішенням низки проблем щодо готовності студентів підписати контракт на проходження військової служби на офіцерських посадах. Відповіді на запитання, які при цьому виникають, мають дати самі студенти.

Відтак, центром воєнно-стратегічних досліджень (ЦВСД) Національного університету оборони України (НУОУ) за організаційної підтримки Департаменту військової освіти та науки Міністерства оборони України (ДВОН) у жовтні 2012 року здійснено соціологічне опитування [2]. До його проведення залучено фахівців науково-дослідного управління (проблем військової освіти та науки) ЦВСД. В опитуванні взяли участь студенти, які навчаються за програмою офіцерів запасу. Серед опитаних – 90% осіб чоловічої статі і 10% – жіночої. Стосовно вікової категорії, то, здебільшого, це молоді люди віком 19-20 років – 75%. За соціальним походженням це: вихідці з сімей робочих – 35,6%, підприємців – 24,0%, державних службовців – 16,9%, військовослужбовців – 9,6%, інтелігенції – 9,2%. Наведені дані є загальними для всієї генеральної сукупності [3].

Питання педагогіки

При цьому метою опитування було дослідження перспектив служби опитаних студентів на посадах офіцерського складу в Збройних Силах України. Ставилося завдання проаналізувати отримані дані як серед усіх опитаних, так і серед тих, хто планує в подальшому служити у Збройних

Силах України. Перш за все, необхідно було з'ясувати мотивацію студентів [4,5] щодо прийняття ними рішення навчатися за програмою підготовки офіцерів запасу і те, що вплинуло на вибір їхнього рішення. Відповіді на зазначені питання ілюструються на рис. 1 та рис. 2.

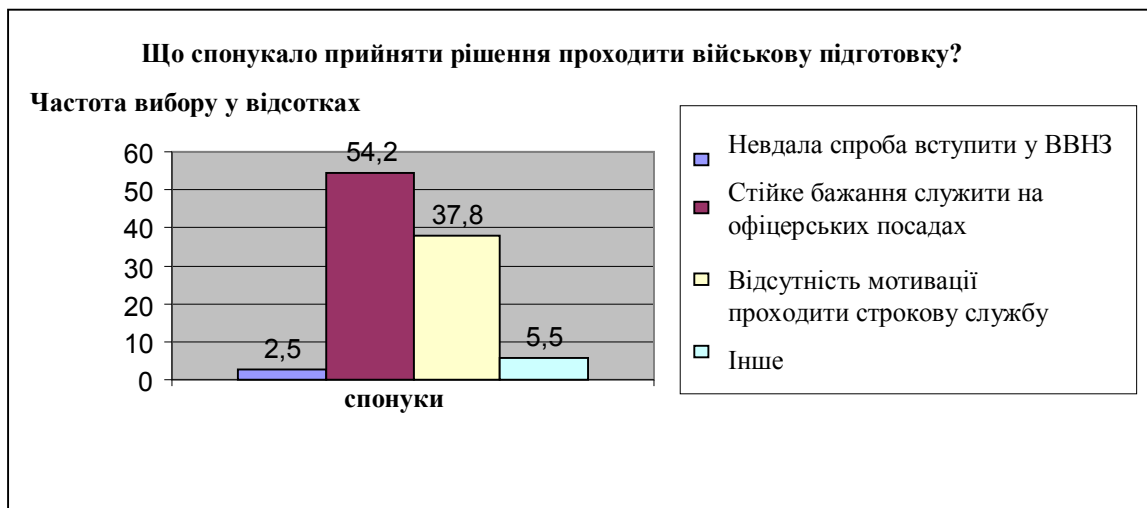

Рис. 1 Мотивація студентів щодо прийняття рішення навчатися за програмою офіцерів запасу.

Як свідчать результати опитування, є дві найбільш вагомні спонуки щодо прийняття студентами рішення проходити військову підготовку:

1. Стійке бажання служити на офіцерських посадах – 54,2%.
2. Відсутність мотивації проходити строкову військову службу – 37,8%.

Серед найбільш пріоритетних чинників, що більшою мірою вплинули на такий їх вибір, є:

1. Престижність офіцерської служби – 38,2%.
2. Вплив батьків – 21,7%.
3. Романтика військової служби – 10,6%.

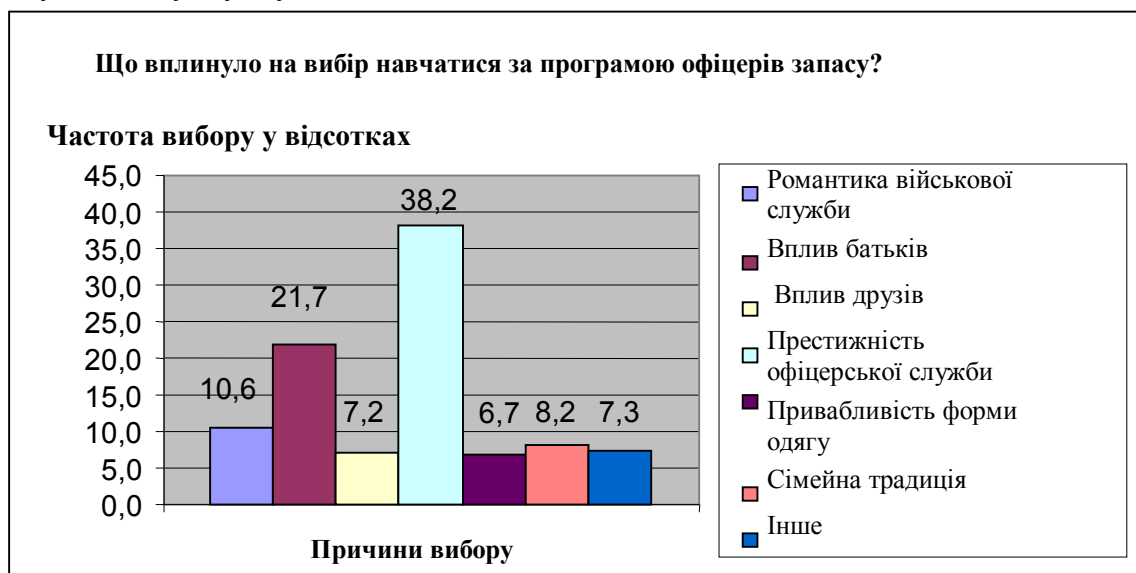

Рис. 2 Чинники, що вплинули на вибір навчатися за програмою офіцерів запасу

Організаторів проведення соціологічного опитування, безумовно, цікавила відповідь на питання: в яких силових структурах (з числа тих студентів, хто бажає пов'язати своє майбутнє з

кар'єрою військового) вони планують служити після завершення навчання?

За результатами опитування розподіл відповідей на це питання набув таких значень (рис.3).

Рис. 3 Силові структури, що більш привабливі для проходження служби України по завершенню навчання (5,7% опитаних).

Понад 45% респондентів на момент опитування не збиралися служити або ще не визначилися зі своїм вибором. П'ята частина – найбільший відсоток – (20%) планували служити в Службі безпеки України, майже кожний десятий – в прокуратурі, близько 7% – в Міністерстві внутрішніх справ і лише 5,7% – у Збройних Силах України.

Окрему увагу в дослідженні було приділено респондентам, які планують служити на офіцерських посадах у ЗС

Результати опитування студентів, які планують проходити військову службу в Збройних Силах України. Серед цієї категорії респондентів, по відношенню до всіх опитаних, спостерігається більш стійке бажання служити на офіцерських посадах – 81,3% і значно менша мотивація уникнути проходження строкової служби – 12,7% (рис. 4).

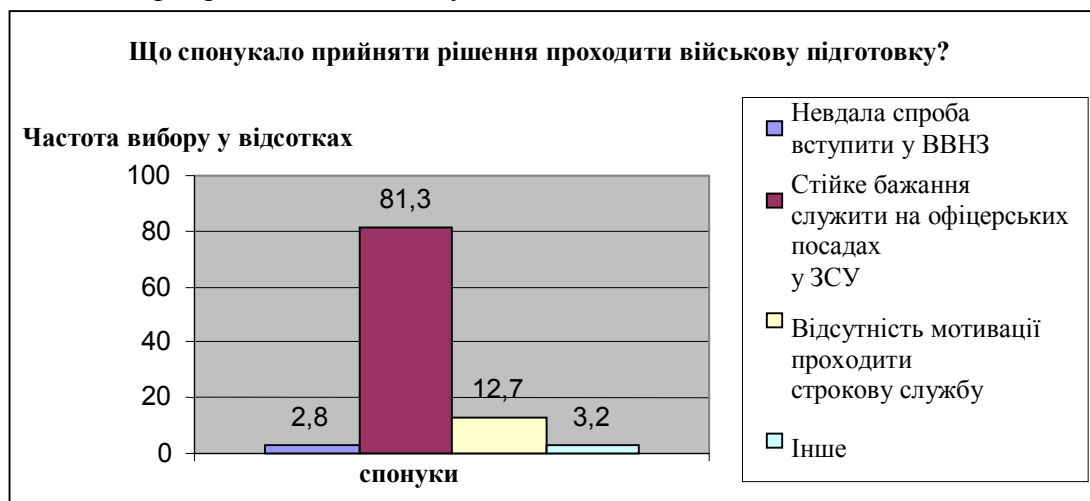

Рис. 4 Чинники, що сприяли прийняттю рішення проходити військову підготовку Збройних Силах України на офіцерських посадах, підтвердили свою готовність до проходження військової служби за таких умов:

У перебігу соціологічного опитування виявлено чинники, що більшою мірою сприятимуть підписанню контракту щодо проходження військової служби на офіцерських посадах у Збройних Силах України (рис. 5). Більш як 50% опитаних основним таким сприятливим чинником назвали “Службу в ЗС України за спеціальністю, спеціалізацією, що є близькою до отриманої у ВНЗ”.

З числа тих, хто планує служити у

1) мінімального рівня грошового забезпечення (вказується кумулятивний відсоток):
 – готові служити у ЗС України незалежно від рівня грошового забезпечення – 5,1%;

Питання педагогіки

- від 3000 до 3500 грн. – 16,2%;
- від 3500 до 4000 грн. – 36,2%;
- від 4000 до 4500 грн. – 53,9%;
- від 4500 до 5000 грн. – 69%;
- більше 5000 грн. – 96,5%.

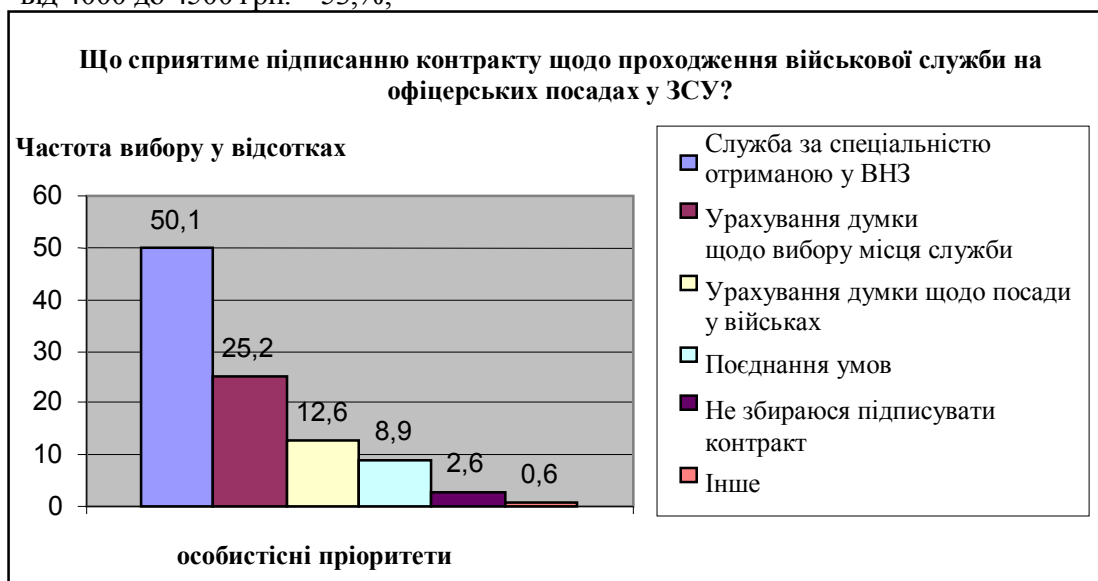

Рис. 5 Чинники, що сприятимуть підписанню контракту щодо проходження військової служби у Збройних Силах України

При цьому, 2,8% опитаних вказали іншу суму мінімального грошового забезпечення, за якою вони готові підписати контракт щодо проходження військової служби у

Збройних Силах України (рис. 6), а 0,6% респондентів при відповіді на дане запитання вказали, що не готові підписувати контракт за будь-яких умов.

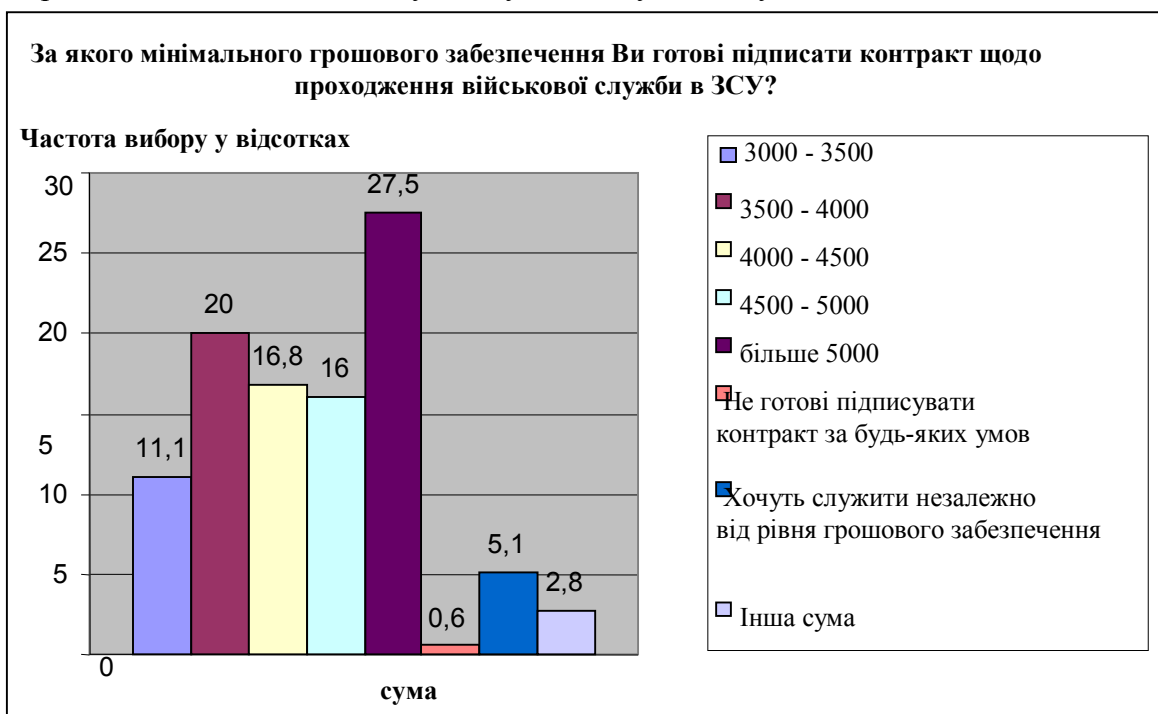

Рис. 6 Мінімальне грошове забезпечення, за умови якого опитані готові проходити військову службу в Збройних Силах України

2) мінімального рівня забезпечення житлом (вказується кумулятивний відсоток):

- готові самостійно вирішити житлові проблеми – 5,9%;
- за надання повної грошової компенсації з боку Міністерства оборони України за піднайом житла – 18%;

- за наявності службового житла – 38,3%;
- за наявності постійного житла – 98,7%.

При цьому, 1,1% опитаних при відповіді на запитання щодо рівня мінімального житлового забезпечення (рис. 7) вказали, що не готові підписувати контракт за будь-яких умов, а 0,2% респондентів вказали інші умови.

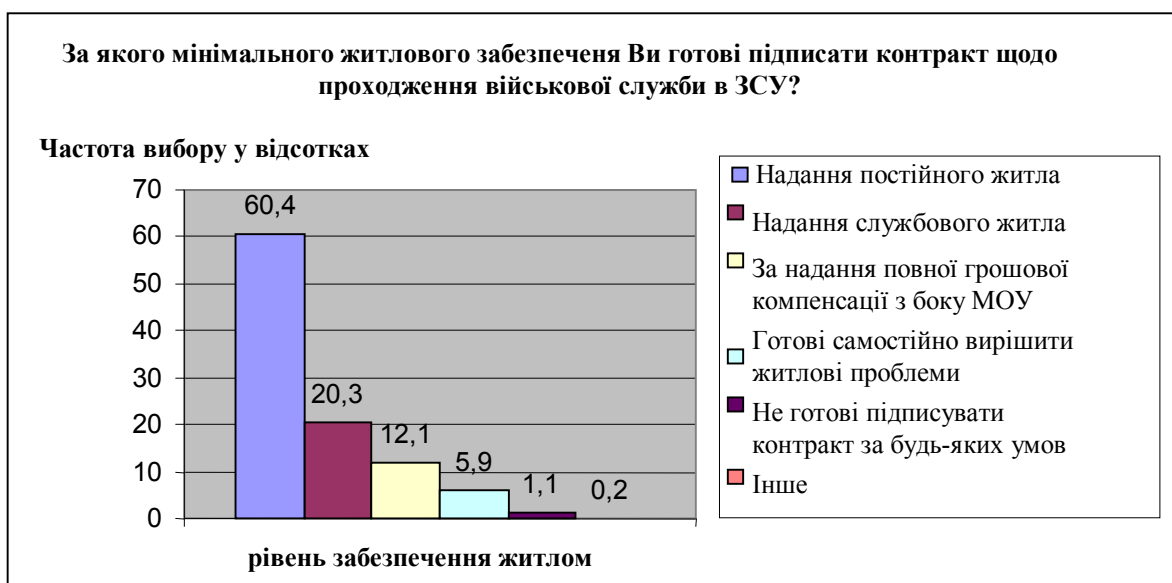

Рис. 7 Мінімальне житлове забезпечення за умови якого опитані готові проходити військову службу в Збройних Силах України

Важливим елементом планування розвитку Збройних Сил України, є прогнозування вірогідної укомплектованості офіцерських посад випускниками ВНЗ, які виявили бажання служити в Збройних Силах України за відповідними військово-обліковими спеціальностями (далі – ВОС).

За результатами проведеного соціологічного опитування виявлено такі тенденції. За багатьма ВОС, що збігаються з цивільними спеціальностями, майбутні офіцери запасу не виявили бажання проходити військову службу. Це стосується, наприклад, більшості фахівців для ППО, інженерних військ, автомобілістів, зв'язківців, продовольчого, речового та фінансового, топогеодезичного забезпечення тощо. Лише 10%-15% з числа тих, хто навчається, виявили бажання проходити військову службу на посадах командирів механізованих, аеромобільних, розвідувальних підрозділів та підрозділів матеріально-технічного забезпечення тощо.

Таким чином, із загального числа студентів 1-го та 2-го років навчання, які проходять військову підготовку у ВНЗ за програмою офіцерів запасу, на цей час виказують бажання служити в Збройних Силах України біля 1700 осіб. Тобто, кожного року первинні посади в Збройних Силах України можуть комплектуватися понад 800 офіцерами запасу з числа студентів, які пройшли повний курс військової підготовки. Вони підтвердили свою готовність до військової служби на

офіцерських посадах у ЗС України при створенні для них певних умов: 69% бажаючих служити підпишуть контракт за наявності грошового забезпечення на рівні 4500-5000 грн.; 38,2% бажаючих проходити військову службу підпишуть контракт за умови наявності службового житла. При цьому, бажають служити за умови грошового забезпечення 3000-3500 грн. лише 16,25% опитаних даної категорії і лише близько 6% опитаних даної категорії готові самостійно вирішувати житлові проблеми за умови вибору спеціальності, посади та місця служби.

Відтак, укомплектування необхідної кількості первинних офіцерських посад у Збройних Силах України випускниками ВНЗ, які пройшли підготовку за програмою офіцерів запасу, за більшістю ВОС є достатньо проблематичним. Це пов'язано, більшою мірою, з тими умовами військової служби і соціального забезпечення, що висувають опитані студенти як необхідні чинники для прийняття ними позитивного рішення. На теперішній час для держави є обтяжливим створення таких умов даній категорії, а отже – і всім іншим офіцерам. У ситуації, що склалася, головні зусилля слід спрямувати, перш за все, на вдосконалення нормативної бази, що визначає особливості функціонування системи військової освіти, як складової загальнодержавної освітньої системи. Необхідно також виробити загальні підходи щодо укрупнення спеціалізацій та спеціальностей підготовки військових

Питання педагогіки

фахівців, відтак – оптимізувати зміст укомплектування їх освіти та мережу ВВНЗ, ВНП ВНЗ, висококваліфікованими офіцерськими діяльність яких має забезпечити поточні і кадрами. перспективні потреби військ (сил) щодо

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу” від 1 лютого 2012 року №48.
2. Технология социологического исследования (курс лекций) / Н.В. Панина. – 2-е изд. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2001. – 277 с.
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В.І. Волович, В.І. Тарасенко, М.В. Захарченко та ін.; Під заг. ред. В.І. Воловича. –К.: Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736 с.
4. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
5. Вознюк О.В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: Монографія / О.В. Вознюк, О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с.

Zelnytskiy A., Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,

Kaposlyoz G., Candidate of Psychological Sciences,

Pashkova O., Research Scientist

Chernykh Y., Candidate of Engineering Sciences, Associate Professor

MILITARY PREPARATION OF STUDENTS: ANALYTICAL REVIEW OF THE RESULTS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH

The article is devoted to the analysis of the problems related to the prospects of service in the Military Forces of Ukraine of students of the higher educational establishment, who study on the program of officers of supply in the military educational subdivision. The results of sociological questioning in October – November 2012 are used as basis for analysis. More than 17.000 students of 1-rst and 2-ond years of study on the program of officers of supply are polled. The special attention is done to the analysis of incentive reasons of respondents to service in the Military Forces of Ukraine and terms, which they are ready at to sign a corresponding contract in case of its implementation from the side of state. The demographics are also considered.